

“ENG BAXTLI O‘G‘RI”

Qayumberdiyeva Nurjahon

ToshDO ‘TAU tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o‘zbek she‘riyatida o‘z o‘rniga ega ko‘ngil shoiri Behzod Fazliddin she‘rlari haqida mulohazalar keltirildi. Ijodining ustuni bo‘lgan, imon, e‘tiqod, Haqqa ishonch masalasi tahlil qilinib, she‘riy to‘plamlaridan misollar keltirildi. Shoir she‘rlari bilan birga adabiy tahlillari haqida fikr bildirilib, xulosalar keltirildi.

Kalit so‘zlar: ruhiyat poklanishi, motivatsion satrlar, “suyunchi”, yig‘i yomg‘iri, dard maysasi, baxtli o‘g‘ri.

Annotation: This article discusses the poems of Behzod Fazliddin, a poet of the heart who has a place in modern Uzbek poetry. The issues of faith, belief, and trust in God, which were the pillars of his work, were analyzed, and examples from his poetry collections were given. Opinions were expressed and conclusions were drawn about the poet's literary analysis along with his poems.

Keywords: spiritual purification, motivational lines, "joyous", rain of tears, grass of pain, happy thief.

Аннотация: В статье представлены размышления о стихах Бехзода Фазлиддина, поэта души, занимающего достойное место в современной узбекской поэзии. Анализируются вопросы веры, убеждений и доверия к Истине, составляющие основу его творчества, а также приводятся примеры из сборников его стихов. Наряду с анализом стихов поэта высказываются мнения о его литературном анализе и делаются выводы.

Ключевые слова: духовное очищение, мотивационные линии, «радость», дождь слёз, трава боли, счастливый вор.

O‘zbek she’riyati mumtoz o‘zanlariga ko‘ra diniy-tasavvufiy, axloqiy-ma’rifiy mavzular bilan uzviylikda yashab kelmoqda. She’rning hikmat, iymon-e’tiqod bilan bog‘liq qirralarini Yassaviy, Navoiy, Mashrab kabi avliyo shoirlar ijodida ko‘ramiz. Bu yo‘sinda ijod kishisi dunyo havaslaridan qo‘l yuvib, hayoti-yu ijodining mohiyati iymonga intilish bo‘ladi. Eng toza insoniy tuyg‘ularni himoya qilishga o‘zini mas’ul hisoblaydi. Shoir o‘z ruhiyatini tarbiyalashida, e’tiqodida, amallarida, harakatlarida, o‘ylarida joziba bo‘ladi. Bu jarayonda go‘zal his-tuyg‘ularni, bebaho kechinmalarni tuyadi. Ruhiyat poklanishi adabiyot vositasida, she’r vositasida she’rxonga yuqadi.

Shoirlar aslida hikmatlardan, hadislardan, mumtoz namunalardan, jahonning eng sara badiiy tafakkur o‘zanlaridan oziqlanib she’r bunyod qiladi va o‘quvchini ruhan teranlikka, ma’nan barkamollikka, qalban balandlikka yetaklaydi.

Buning uchun shoirning o‘zi qalban baland bo‘lishi kerak. Shu sabab

*Rizqim tosh bo‘lsa ham, halol et – qand qil,
Meni mendan qutqar, O‘zingga band qil.
Tubanda yuzimni yo‘qotayozdim,
Meni yuragimdan boshlab baland qil*

deydi shoir Behzod Fazliddin.

Bugun she’riyatining mayin poetik ohanglari, o‘quvchi ko‘nglidagi eng inja hislar bayoni, lirikaning top-toza havosi Behzod Fazliddin ijodi tomonidan esib turadi. Ko‘pchilikka yod bo‘lib ketgan chiroyli ikkiliklar, hikmatli gaplar, hayotiy shiorga aylangan motivatsion satrlar muallifi Behzod Fazliddin bo‘lib chiqadi. Oldin yodlab olib keyin muallifini taniganimiz satrlardan misol keltirsak: “Yuzing tanish ko‘zimiz o‘xshash, O‘zi menga kim bo‘lasan, Baxt?!”, “Ey butun olamda Buyuk Muharrir, Hayotimni O‘zing tahrir qilib ber” yoki

“Men Xudoning eng suyganiman,

*Qo'llayverdi har safar, har gal.
Tashvishlardan sinib ketardim,
Robbim meni suymasa agar".*

Bu satrlar she'r muxlislarining shaxsiy kundaliklariga, qaydnomalariga, yodlariga ham muhrlanib ulgurgan. Ko'ngilga, kundaliklarga, yodlarga she'r jilg'alarini boshlab borish uchun shoirda daryo bo'lmog'i lozim. B. Fazliddinning she'riy to'plamlari bilan tanishib shunday toshqin daryo shashtini his qiladi o'quvchi. Shoirning "Muqaddas zamin" (1999), "Bog'laringdan ketmasin bahor" (2000), "Onamning ko'ngliga ketamiz" (2003), "Sen qachon gullaysan" (2008), "Kutmagan kunlarim, kutgan kunlarim" (2012), "Tushlaringdan chiqib keldim"(2017) nomli she'riy to'plamlari chop etilgan bo'lib, ularda o'zbek she'riyatida allaqachon o'z o'rniga ega bo'lib ulgurgan ijodkorni ko'ramiz. She'rlari o'z o'quvchilariga va tahlilchilariga ham ega. She'rlari xususiyati haqida bir tadqiqotda shunday deyiladi: "Shoir ko'ngli mavjini ifodalash, tuyg'uda mushohadani dalolatlash, poetik idrok mantig'ini ijodiy mustaqillashtirishga ixtisoslashtirilgan. Muhimi, har bir she'rda hayotiy ikir-chikirlardan falsafiy umumlashma yaratish iqtidori qabarib ko'rinadi. Shoirona ilg'angan muayyan manzara chizgisida u ijtimoiy-ruhiy holatdan aniq kayfiyat siyratiga o'tganligini aslo sezdirmaydi"¹. Birgina "Suyunchi" she'ri chin dardlarning, zalvori og'ir anglamlarning yengil, bir nafasda o'qiladigan ifodasiga yuzlashtiradi:

*Osmonda yig'lab keldim –
Dardlarim maysa bo'ldi.
Yerda bitta bo'lsa ham
Baxtsiz kamaysa bo'ldi.*

¹ Kurbanbayev I. Behzod Fazliddin she'riyatida tuyg'u va ruhiyat tahlili. Polish science journal. ISSUE 3 (36) Part 3.

deb boshlanadi she'r. Shoir talqinicha, yig'i yomg'iri dard mayslarini ko'kartiradi. Ayniqsa, bu dard "yerda bitta bo'lsa ham baxtsizni kamaytirish" uchun bo'lsa oliyjanoblik. She'r davomidagi xulosada qon rangidagi tunlar oq qog'oz ortiga chekinadi. G'amga xaridor bo'lish, gardlarni yo'qotguvchi dardlarni tilash ilohga yaqinlashish istagidan. Bu so'fiylikni eslatadi. "Tasavvuf" kitobida "Tug'ma iste'dodli har bir shoir qalbida orif insonning e'tiqodi, pok niyatining sham'i yoqiq va har bir ilohsevar, riyosiz haqiqiy darveshning yuragi shoirona hayajon, ilhomu ehtirosi bilan harakatda" deyiladi². Bandma-band darddan poklanib kelgan shoir yakunda maqsadiga – "o'zidan o'tib ketish" baxtiga erishadi:

*Endi Senda parvoyim,
Dunyoni yutib ketdim.
Suyunchi ber, Xudoyim,
O'zimdanda o'tib ketdim.*

"O'zidan o'tib ketish" bu – jonotga xoslikni unutish, odamlilik ehtiyojlaridan balandlash, nafsoniyat ustidan g'olib kelish demakdir. Dunyoni yutish, unga aldanib yutqazmaslik demakdir. Shoir bu masalada g'olib. Xudodan shunday suyunchi so'rash baxti har kimga nasib qilsin.

B. Fazliddinning har ikkita she'ridan bittasi Xudoni eslatadi. Aslida adabiyotning, san'atning mohiyati shunda. Adabiyotshunos olim, ustoz Bahodir Karimov shoir she'rlarining mohiyati haqida shunday yozadi: "Haqqa munojot, iymonga quvvat tilash, ibodat halovati, halolga nazar, xaromdan hazar – umuman olganda, bu kabi chin muslimga xos tuyg'ular uning she'rlari mohiyatiga singdiriladi"³. Shoirning go'zallik, qudrat, manguilik ideali iymon va ruhiyat manbaiga ishonch. G'ayrat va shijoat ham shundan. She'rlar o'z-o'zidan

² Комилов Н. Тасаввуф. Мовароуннахр, Тошкент-2009. 139-б.

³ Карим Б. Истиқлол адабиёти: назм ва наср. Монография. Фирдавс-шоҳ нашриёти, Тошкент-2021. 60-б.

to‘qilmaydi. So‘zlar o‘zinikimas, ularning ham yo‘llovchisi bor. Yaratuvchi hikmatni har zarraga yashirib qo‘ygan. Ularni faqat ko‘ra olish, “tera olish” kerak.

*Hamma so‘zlar Seniki edi,
Sochding, terib olaverdim jim.
Bu oltinlar meniki endi,
Men eng baxtli o‘g‘riman, Tangrim!*

A. Qahhor “Poeziya – yuksak san’at” maqolasida “She’rning mo’jizalik sirlaridan voqif bo’lish, bu sirlarni jilovlash har kimga ham muyassar bo’lavermaydi. Bunga erishish uchun zehn, sabr va mehnatdan boshqa yana nimadir kerak. O’sha “kerak nimadir”, nazarimda, ilohiy ne’mat — badiiy kashf etish salohiyatidir”⁴ deb yozadi.

Dunyoni shoirona nigohda ko‘rish, zarralarga joylangan ilohiy go‘zallikni kashf etish, ularga joylangan sirni “o‘g‘irlash” chin iste’dod sohibiga nasib qiladi. Shu sabab shoir bu “o‘g‘irlik”dan o‘zini baxtli his qiladi. Shoirlarni “eng baxtli o‘g‘rilar” deyolamiz.

Aslidayam so‘zdan, uni beruvchining nazaridan ustunroq boshqa narsa yo‘q. Shoir she’rlari o‘quvchini har nafasda ko‘ngil bilan, muhabbat bilan, iymon bilan yuzlashtiradi. Lirik qahramoni – butunlay ko‘ngil odami. Ka’bani tavof qilishga tenglashtirilgan – ko‘ngil olish yumushi shoir uchun muhim.

*Allaqachon to‘zib ketardim balki,
Va yo g‘amlar meni etardi ado.
Kimningdir ko‘nglini olgandirmanki,
Yuragimni asrab kelyapti Xudo.*

Xudodan faqat poklovchi ishq so‘raydi. Chunki Haqqa eltuvchi yo‘l aynan ishq manzilidan o‘tadi.

⁴ Қаҳҳорова К. Чорак аср ҳамнафас. — Тошкент: Ёш гвардия, 1987. — 26 б.

*Mayli jonim azob so'rsin,
Qilgin ado, qilgin ado.
O'lar bo'lsam, ishq o'ldirsin,
Ishq ber, Xudo! Ishq ber, Xudo!*

Bu ishq Haqqa eltmog'iga ishonadi. Manziliga ishongan yo'lovchi yo'l mashaqqatidan qo'rqmaydi. Shu yo'l Haqqa eltsa shoir qismatidan rozi:

*Baribir yillarga bermas edim tan,
Boshqa mazillarga ro'baro' etsa.
Tangrim, qismatimdan ming bor roziman,
Meni shu yo'l bir kun O'zingga eltsa.*

Ko'nglini tinmay taftish qiladi. Burchni, haqiqatni, iymonni bir lahzaga bo'lsin unutmaydi. She'rlarini o'qigan o'quvchi shoir qo'ygan savollarni o'ziga ham bera boshlaydi. Masalan, shoir lirik qahramonini o'tkinchi hayotning qiymati yakunda nima bo'lishi o'ylantiradi:

*Qancha kunlar qazo bo'ldi,
Jonimizga jazo bo'ldi,
Bizdan kimlar rizo bo'ldi,
Egamizga nima deymiz?*

*Iymon azim daraxtdir xo'b,
Yaprog'idan mevasi ko'p,
Shoxlarini sindirdik xo'p,
Egamizga nima deymiz?*

Bundan tashqari, muhabbat, adabiyot, shoirlik maslagi – bu mavzularning hammasi uyg'unlikda shoirning boshqalarga o'xshamagan o'ta individual qarashlarini, mahoratini namoyon qiladi.

Behzod Fazliddinning adabiyotga, she'riyatga bo'lgan talabi yuksak. Adabiy fikrlaridan, maqolalaridan, parcha-parcha chizgilaridan adabiyot maydonini jon-jahdi bilan saviyasizlikdan himoyalayotgan kuyunchak insonni ko'rish mumkin. Odatda, adabiy jarayon haqida ozmi-ko'pmi fikr bildirib, ijod namunalarining nazariyasi bilan tanishgan tahlilchining she'r yozishi qiyinlashadi. To'qiyotgan satrlari aynan qaysidir qonuniyat uchun keltirilayotganday o'z yozmishi o'zi uchun soxta ko'rinaveradi. Ko'ngil uvushib, she'rning oxirigacha borish qiyinlashadi, "tormoz"lanib qoladi ilhom parisi. Buning maromi buzilmasligi uchun ulkan energiya kerak shoirga. B. Fazliddinning she'rga qo'ygan talabi o'z she'rida qondiriladi, ya'ni saviyasizlikdan uzoq yozadi. U Yoshlar she'riyatining, o'z tengdoshlari she'rlarining faol kuzatuvchisi. O'z munosabatini shunday bildiradi: "ochig'i, ko'pchilik yosh ijodkorlarning So'z va Adabiyotga munosabati, mo'ljal-maqsadi maydaligi, mas'uliyatsizligi, o'tkinchi nag'malarga ishqibozligini ko'rib-bilib, nima deyishga ham hayronsan". She'rlari bu fikrini tasdiqlaydi:

Kel do'stim, havoga sochma fursatni,

Xiyonat qilmaylik so'zga, ijodga.

Bir qizcha nazarga ilmagan xatni,

Ko'tarib kirmaylik adabiyotga.

Bugun adabiyotiga bo'm-bo'sh shakllar ham, yuki og'ir yozmishlar ham kirib kelyapti. B. Fazliddin kuyunganicha ham bor haqiqatda. Shoirning o'zi esa so'zga, ijodga xiyonat qilmay badiiyat yo'lidan abadiyat yo'liga odimlamoqda. Samimiy, olifta to'qimalardan uzoq satrlari she'riyat muhiblari ko'nglidan joy olmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fazliddin B. Tushlaringdan chiqib keldim Toshkent, Tamaddun. 2017.
2. Fazliddin B. Kutmagan kunlarim, kutgan kunlarim. Toshkent –2012, 180 b.
3. Fazliddin B. Sen qachon gullaysan. Toshkent, Mehridaryo. 2008, 77 b.
4. Карим Б. Истиклол адабиёти: назм ва наср. Монография. Фирдавс-шоҳ нашриёти, Тошкент-2021. 145 б.
5. Комилов Н. Тасаввуф. Мовароуннахр, Тошкент-2009. 445-б.
6. Kurbanbayev I. Behzod Fazliddin she'riyatida tuyg'u va ruhiyat tahlili. Polish science journal. ISSUE 3 (36) Part 3.
7. Ҳамдам У. Янги ўзбек шеърляти. Монография. Тошкент "Адиб" нашриёти, 2012 303 бет.
8. Қахҳорова К. Чорак аср ҳамнафас. Тошкент: Ёш гвардия, 1987. 26 б.